



# РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ВИСШИ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

ул. „Цар Калоян“ № 1-а, 1000 София, тел. 986-28-61, 987-55-13,  
факс 987-65-14, e-mail: arch@vas.bg

Изх. .... 1334 .....  
Дата ... 07.11. .... 2018 г.

**ДО  
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ  
НА 44-ТОТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ  
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

**ДО  
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ  
НА КОМИСИЯТА ПО БЮДЖЕТ И  
ФИНАНСИ В 44-ТОТО НАРОДНО  
СЪБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

**С Т А Н О В И Щ Е**

**на ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ**

**относно:**

**Законопроект за изменение и допълнение на Кодекса за застраховането, № 802-01-40, внесен от Министерския съвет на 11.10.2018 г. и предложение с вх. № 854-04-174 от 01.11.2018 г. на народния представител Менда Кирилова Стоянова за изменение и допълнение на законопроекта за изменение и допълнение на Кодекса за застраховането, № 802-01-40, внесен от Министерския съвет на 11.10.2018 г.**

**УВАЖАЕМА ГОСПОЖО КАРАЯНЧЕВА,  
УВАЖАЕМА ГОСПОЖО СТОЯНОВА,**

**I. Висшият адвокатски съвет би искал да сподели позицията си, че предложението с вх. № 854-04-174 от 01.11.2018 г. на народния представител**

Менда Кирилова Стоянова за изменение и допълнение на законопроекта за изменение и допълнение на Кодекса за застраховането, № 802-01-40, внесен от Министерския съвет на 11.10.2018 г., приет на първо гласуване на 25.10.2018 г. не следва да бъде приемано, поради следните **съображения**:

Материята, свързана с обезщетенията за неимуществени вреди по повод настъпила смърт на близък е винаги деликатна, а интересите на заинтересуваните субекти - разнопосочни.

В последните години сме свидетели на тяхното често и понякога неоправдано, прибързано или недобре осмислено засягане и преуреждане, като например: - чрез промяната в кръга на лицата, имащи право на обезщетение за неимуществени вреди по повод на смърт с Тълкувателно решение №1 от 21.06.2018 г. по тълкувателно дело № 1/2016 г. на ОСГТНК на ВКС; - чрез изменения в подсъдността на делата с новоприетия текст на чл. 115, ал. 1 ГПК (Предишен текст на чл. 115 - ДВ, бр. 86 от 2017 г.), който предвижда, че „*Иск за вреди от непозволено увреждане може да се предяви и по местоизвършването на деянието.*” и на ал. 2 на чл. 115 ГПК (Нова - ДВ, бр. 86 от 2017 г., изм. - ДВ, бр. 65 от 2018 г., в сила от 07.08.2018 г.), съгласно която „*Исковете за обезщетение по Кодекса за застраховането на увреденото лице срещу застраховател, Гаранционния фонд и Националното бюро на българските автомобилни застрахователи се предявяват пред съда, в чийто район към момента на настъпване на застрахователното събитие се намира настоящият или постоянният адрес на ищеца, неговото седалище, или по местонастъпване на застрахователното събитие.*”; - чрез последиците и актовете по дела, с участието на „Застрахователна компания Олимпик”, свързани с прекратяване на лиценза и евентуалната ѝ ликвидация или несъстоятелност и т.н.

Висшият адвокатски съвет винаги е обръщал внимание на това, че договорът за задължителна застраховка „Гражданска отговорност” на автомобилистите има специфични функции – обезщетителна, обезпечителна и социална функция. Същите са дефинирани последователно от законодателя и намират проявление в цялостната правна уредба на обсъжданата застраховка и затова изискват балансиран подход спрямо интересите на всички заинтересувани субекти – застраховани, застрахователи, увредени и пострадали лица.

Този баланс се нарушава недопустимо с предложеното между първо и второ четене изменение и допълнение на начално внесения законопроект.

Не е тайна в обществото, че тази промяна на КЗ съдържа визията на Асоциацията на българските застрахователи и цели да защити застрахователния бранш от промените, последица от Тълкувателно решение № 1 от 21.06.2018 г. по тълк. дело № 1/2016 г. на ОСГТНК на ВКС и от изменението на правилата за подсъдността (чл. 115 ГПК).

Цели, но не го постига, тъй като предложеният проект съдържа незаконосъобразно и необосновано засягане на правния ред и сигурност и не държи сметка за интересите на останалите субекти (т.е. тези, различни от

застрахователите), чиито права и законни интереси почиват и зависят от договора за задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите.

## **II. Висшият адвокатски съвет твърди това, защото:**

1. Законопроектът за изменение и допълнение на Кодекса за застраховането с вх. № 802-01-40, внесен от Министерския съвет на 11.10.2018 г., приет на първо гласуване на 25.10.2018 г., видно от мотивите към същия се предлага „... във връзка с необходимостта от въвеждането в българското законодателство на разпоредбите на Директива (ЕС) 2016/97 на Европейския парламент и на Съвета от 20 януари 2016 година относно разпространението на застрахователни продукти, наричана по-нататък „Директива (ЕС) 2016/97“. Директивата отменя Директива 2002/92/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно застрахователното посредничество, като преработва и доразвива уредбата за разпространението на застрахователни продукти както на равнище застрахователно посредничество, така и на равнище пряко предлагане на застрахователни продукти от самите застрахователи. Предложеното изменение и допълнение на Кодекса за застраховането има за цел да повиши гаранциите за защита на интересите на ползвателите на застрахователни услуги при сключване и изпълнение на застрахователни договори. С проекта на ЗИД на КЗ се предвиждат и отделни промени във връзка с прилагането на изисквания на Директива (ЕС) 2016/2341 относно дейностите и надзора на институциите за професионално пенсионно осигуряване, Директива 2009/103/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно застраховката „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства и за контрол върху задължението за сключване на такава застраховка.”

Видно от горното, частта от законопроекта която засяга задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ е насочена към „... актуализирането на минималните размери на застрахователната сума по задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, като досегашният размер от 10 000 000 лв. за имуществени или неимуществени вреди вследствие на телесно увреждане или смърт се увеличи на 10 420 000 лв., а досегашният размер от 2 000 000 лв. за вреди, причинени на имущество, да се увеличи на 2 100 000 лв.”

Предложеният между първо и второ четене нов чл. 493а КЗ и свързаните с него промени на Закона за задълженията и договорите (ЗЗД) не се включва в първоначалния законопроект за изменение и допълнение, а съдържанието му очевидно не отговаря на началните цели на законопроекта за изменение и допълнение на законопроекта за изменение и допълнение на Кодекса за

застраховането, № 802-01-40, внесен от Министерския съвет на 11.10.2018 г., приет на първо гласуване на 25.10.2018 г. Освен това увеличението на минималните размери на застрахователните суми по задължителната застраховка „Гражданска отговорност” влиза в противоречие с предвиденото в проекта драстично намаляване на размера на обезщетенията спрямо определяните към настоящия момент, респективно с тяхното лимитиране.

2. Внесеният законопроект не е придружен от мотиви за приемането му, целите и очакваните резултати съгласно изискванията на чл. 80, ал. 2 от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание (в сила от 02.05.2017 г. обн. ДВ. бр. 35 от 2 Май 2017 г., изм. ДВ. бр. 34 от 20 Април 2018 г.). Като се имат предвид мотивите към първоначалния проект за въвеждане на изискванията на правото на Европейския съюз следва да се приеме, че е нарушено посоченото правило, което предвижда, че *„При внасяне на предложения по ал. 1 по законопроекти, свързани с въвеждане на изисквания на правото на Европейския съюз, или със започната процедура за изпълнение на задължения, произтичащи от правото на Европейския съюз, народните представители посочват причините за приемането, целите и очакваните резултати и прилагат анализ за съответствие с правото на Европейския съюз. По предложенията председателят на водещата комисия изисква становище от Министерския съвет или от съответния ресорен министър.”*

3. Чл. 493 КЗ се намира в Дял втори „Гражданска отговорност” на автомобилистите, Глава четиридесет и седма – Задължителна застраховка „Гражданска отговорност” на автомобилистите. С него се урежда застрахователното покритие на задължителната застраховка „Гражданска отговорност” на автомобилистите при реализиране на гражданската отговорност на застрахованите. Законовият текст съблюдава изцяло общата правна уредба на института на непозволеното увреждане, уреден в Закона за задълженията и договорите като основание за пораждане на гражданска отговорност.

Предложеният като следващ чл. 493а КЗ е предназначен да преуреди материята по *„Определяне размера на имуществените и неимуществените вреди вследствие на телесно увреждане или смърт”* (за коректност ще следва да се посочи, че такова заглавие е неправилно, тъй като в предложението текст се посочват размери на обезщетения, а не на вреди).

Предложеният нов чл. 493а КЗ гласи:

*„(1) В случаите на телесно увреждане на пострадалото лице се дължи обезщетение за претърпени от него имуществени и неимуществени вреди.*

*(2) Комисията, Министерство на здравеопазването и Министерството на труда и социалната политика приемат съвместна наредба за утвърждаване на методика за определяне размера на обезщетенията за имуществени и неимуществени вреди вследствие на телесно увреждане на пострадало лице и за*

определяне на имуществени вреди на увредено лице вследствие смъртта на пострадало лице.

(3) В случай на смърт на пострадало лице, всяко от увредените лица вследствие от тази смърт, има право на еднократно обезщетение за претърпените неимуществени вреди, което се определя в размер до:

1. 20 000 лева на съпруг, съпруга или лице, с което починалото лице е било в съжителство на съпружески начала по време на настъпване на неправоугодно увреждане, довело до смъртта;

2. 20 000 лева на всяко дете, включително осиновено дете;

3. 20 000 лева на всеки родител, включително осиновител;

4. 15 000 лева на всеки брат или сестра;

5. 5 000 лева на друго лице, по изключение, поради създаването на емоционални отношения с починалото лице по време на настъпване на неправоугодно увреждане, довело до смъртта.”

Така с чл. 493а КЗ, който кодекс има характер на специален закон, се променя основният институт на неправоугодното увреждане – чл. 45 и сл. ЗЗД, чиито разпоредби касаят гражданската отговорност за вреди на всички субекти и във всички хипотези на нейното възникване, в това число и тази на неспособния да разбира или да ръководи постъпките си, отговорността на родители и осиновители, на възложители на работа, за вреди от вещи и т.н.

По този начин, наред с разпоредбата на чл. 45, ал. 1 ЗЗД, предвиждаща задължението на делинквента да поправи вредите, които виновно е причинил се създава чл. 493а, ал. 1 КЗ, който гласи, че в случаите на телесно увреждане на пострадалото лице се дължи обезщетение за претърпените от него имуществени и неимуществени вреди, текст, който визира само един вид от възможните увреждания, предвидени в ЗЗД.

В чл. 493а, ал. 2 КЗ се посочва, че със съвместна наредба на Комисията за финансов надзор, Министерство на здравеопазването и Министерството на труда и социалната политика ще се изготви методика за определяне размера на обезщетенията за имуществени и неимуществени вреди, последица от телесно увреждане, както и за определяне на имуществени вреди на увредените лица вследствие смъртта на пострадалото лице.

Посочените текстове влизат в явно противоречие с чл. 52 ЗЗД, който представлява фундаментът за определяне на размера на обезщетенията за неимуществени вреди и гласи, че „Обезщетение за неимуществени вреди се определя от съда по справедливост.” При такава редакция, съдът ще трябва да приложи принципа за справедливост съгласно методика, предвидена в наредба, която е подзаконов нормативен акт.

С предложението досегашният текст на чл. 52 ЗЗД става ал. 1, като се създава чл. 52, ал. 2 ЗЗД със следната редакция: „При определяне размера на обезщетението за неимуществени вреди в случай на пътнотранспортно произшествие се прилага Кодексът на застраховането”. Така в правния мир се намества безцеремонно разрешението, че размерът на обезщетение за

неимуществени вреди в общата част на ЗЗД ще се определя съгласно специалния закон – КЗ и то в случай на ПТП.

Свързаното тълкуване на чл. 493а КЗ и чл. 52, ал. 2 ЗЗД сочи на извода, че обезщетението за неимуществени вреди ще се определя при настъпила смърт за всички субекти, които са я причинили или следва да я репарират, без оглед на вида на търсената защита т.е. и когато искът е насочен срещу делинквента (непосредствения причинител на увреждането); и когато е предявен пряк иск по чл. 432 КЗ; и когато е настъпила смърт – последица от трудова злополука при ПТП, за която е предявен иск по чл. 200 КТ срещу работодателя, и т.н.

Предложението за изменение обаче не се отнася за обезщетенията за смърт, последица от деяния, без връзка с ПТП – напр. умишлено убийство с брадва, непредпазливо причиняване на смърт при упражняване на лекарска професия (също отговорност, предмет на задължителна застраховка) и пр. Не се отнася и за различните хипотези на трудова злополука, освен ако същата е последица от ПТП, не се отнася и до останалите хипотези на гражданска отговорност, предвидени в чл. 45 и сл. ЗЗД – вреда от вещ, отговорност на възложителя на работа и др., отговорност на родители и осиновители за вреди, причинени от ненавършилите пълнолетие техни деца, на настойника съгласно чл. 48, ал. 2 ЗЗД, когато същите не произтичат от ПТП и пр.

За всички тях остава общата уредба, или казано по-друг начин да причиниш смърт чрез ПТП ще е по-„евтино“ за виновния и покриващия вредите му, сравнено със смърт, последица от други изпълнителни деяния. Така пред престъпния свят се отваря възможността да се замени убийство по чл. 115 и сл. НК с престъпление по транспорта, за да постигне същия резултат, но с по-ниско ниво на гражданска отговорност.

Освен това като последица от такова изменение на гражданския закон пътно-транспортното произшествие се превръща в причина за особен законодателен подход при формирането на понятието справедливост по чл. 52 ЗЗД, различен от тази, отнасящ се до смърт, настъпила при други обстоятелства. Такава правна техника представлява позор за всяка правна система.

4. Предложената промяна в режима на определяне на обезщетенията на увредените от ПТП влиза в рязко противоречие с държавната политика, следвана по отношение на правилата за движение по пътищата и тяхното нарушаване, насочена към гарантиране безопасността на пътя и намаляване броя на жертвите и пострадалите от ПТП. Постигнатата вече в законодателството ни завишена защита на участниците в движението, се обезсмисля и дискредитира с един замах, чрез евентуалното приемане на текстовете на чл. 493а КЗ и чл. 52, ал. 2 ЗЗД.

5. Израз на особено и недопустимо пренебрегване на законните права и интереси на неограничен кръг и вид субекти е предложеният тест на § 81а от със следното съдържание: „Чл. 493а, ал. 3 се прилага и за всички застрахователни събития, настъпили преди влизането в сила на този закон“.

Няма съмнение, че това е неприемливо от правна гледна точка. Обратното действие на отделни материално правни норми е изключение в правото съгласно чл. 14 ЗНА, който предвижда:

*„Чл. 14. (1) Обратна сила на нормативен акт може да се даде само по изключение, и то с изрична разпоредба.*

*(2) Обратна сила на нормативен акт, издаден въз основа на друг нормативен акт, може да се даде само ако такава сила има актът, въз основа на който той е издаден.*

*(3) Не може да се дава обратна сила на разпоредби, които предвиждат санкции, освен ако те са по-леки от отменените.*”

Дискутираната промяна, предлагаща новите, намалени в пъти размери на обезщетенията да се прилагат и за всички събития, настъпили преди влизането в сила на този закон ще означава тя да доведе до различен правен резултат, дори и спрямо увредените от едно и също ПТП и с приблизително еднакви по вид и интензитет неимуществени вреди – напр. единият родител на загиналия е получил обезщетение от 130 000 лв., но другият ще получи 20 000 лв., равностойност по-малка от 40 работни заплати; по отношение на висящи дела, включително и по такива, по които при разглеждането на делото вече е присъдено обезщетение в значително по-голям размер от едната инстанция, който задължително ще трябва да се намали до посочените в чл. 493а КЗ размери, ако и доколкото това е възможно от процесуална гледна точка. Когато обаче такава уравниване не е възможно ще говорим отново за различен режим по отношение на правни субекти, притежаващи едни и същи по естеството си права на обезвреда.

6. Следва да се обсъди и въпросът какво става с обезщетенията, които са вече заплатени, но съгласно § 81а за съответните събития следва да се определи обезщетение в размер, значително по-нисък съгласно чл. 493а КЗ. Сега ли се изобщо вносителят, че съществува правната възможност на чл. 55 и сл. ЗЗД да се търси неоснователно заплатеното и в частност това на отпаднало основание, в случая по силата на закона (стига да не е изтекъл давностният срок), когато и доколкото законовите предпоставки за това са налице? Новият размер на лимитираните обезщетения ще следва да се съобразява и по делата за реализиране на регресни права, ще рефлектира и върху отговорността за разноски.

7. Следва да се има предвид, че с приемането на посочения по-горе текст ще бъде налице и нарушение на Европейското право, доколкото ще бъде предвидена определена максимална сума, по-малка от посочените в чл. 1, параграф 2 от Втора директива 84/5 (кодифицирана с Директива 2009/103/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 година), чийто действащ текст предвижда, че *„Без да се засягат всякакви по-високи гаранции, които държавите-членки могат да предвиждат, всяка държава-членка изисква застраховката, посочена в член 3, да бъде задължителна най-малко по отношение на следните минимални суми:*

а) в случай на телесно увреждане — минимална застрахователна сума 1 000 000 EUR за пострадал или 5 000 000 EUR за събитие, независимо от броя на пострадалите;

б) в случай на имуществени вреди—1 000 000 EUR за застрахователно събитие, независимо от броя на пострадалите.”

В посочения смисъл вж. Решение на СЕС от 24.10.2013 г. по дело C-277/12 с предмет преюдициално запитване, с което съдът е приел, че „1) Член 3, параграф 1 от Директива 72/166/ЕИО на Съвета от 24 април 1972 година относно сближаване на законодателствата на държавите членки относно застраховката „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства и за прилагане на задължението за сключване на такава застраховка и член 1, параграфи 1 и 2 от Втора директива 84/5/ЕИО на Съвета от 30 декември 1983 година за сближаване на законодателствата на държавите членки, свързани със застраховките „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства (МПС), трябва да се тълкуват в смисъл, че задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства трябва да покрива обезщетението за неимуществените вреди, претърпени от близките на лица, загинали при пътнотранспортно произшествие, доколкото обезщетението се дължи по силата на гражданската отговорност на застрахования съгласно приложимото към спора по главното производство национално право.

2) Член 3, параграф 1 от Директива 72/166 и член 1, параграфи 1 и 2 от Втора директива 84/5 трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, съгласно която задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ при използването на моторни превозни средства покрива обезщетението за неимуществени вреди, дължимо съгласно националната правна уредба на гражданската отговорност за смъртта на близки членове на семейството, настъпила при пътнотранспортно произшествие, само до определена максимална сума, която е по-малка от посочените в член 1, параграф 2 от Втора директива 84/5.”

Решението по преюдициално запитване е задължително за всички съдилища и учреждения в Република България съгласно разпоредбата на чл. 633 ГПК.

### **III. Заключение:**

1. Всички тези промени и предложения за законови изменения, приети без необходимото всестранно обсъждане и без реална оценка на правата и законните интереси на всяко от заинтересуваните лица, се приемат и инициират, въпреки направените от ВАС предупреждения и развити съображения:

В Становището на Висшия адвокатски съвет по тълкувателно дело № 2/2016 г. на ОСГТК на ВКС (по-късно тълкувателно дело № 1/2016 г. на ОСГТНК на ВКС) беше изтъкнато, че „Затова разширяването на кръга правоимащи лица в ход ще рефлектира върху значителен брой възникнали или вече считани за приключили съдебни и застрахователни правоотношения, които са се породили



*и развили, без да са отчитани перспективи за разширяване на обема на деликтната отговорност, както от делинквентите, така и от страна на застрахованите физически и юридически лица и техните застрахователи. За всички тях такава промяна ще донесе допълнителна и непредвидена финансова тежест.”* В Становището на Висшия адвокатски съвет по тълкувателно дело № 1/2016 г. на ОСГТНК на ВКС бяха посочени рисковете от разширяването на кръга от лицата, имащи право на обезщетения за неимуществени вреди, както следва: *„евентуална промяна в кръга на лицата, имащи право на обезщетение при настъпила смърт в посока неговото разширяване, ще доведе до нарушаване преди всичко на принципа на предвидимост в множество сфери на обществения живот, по отношение на неопределен кръг правоотношения и участващите в тях субекти.”*

2. Твърдението, че девет адвокатски кантори имат нелоялни практики не може да бъде причина за срыв в системата на застраховането, нито пък да предизвика нуждата от втора поред законодателна промяна след правилата за подсъдността. Справянето с твърдените престъпни практики става чрез други правни инструменти и чрез действията на оторизирани институции. Не е оправдание да се твърди, че в последните десет години Асоциацията на българските застрахователи се е борила с тях. Ако е вярно изказаното в публичното пространство, че тези адвокати са били информирани още преди семействата на загиналите, следва да е ясно, че това не може да стане без помощта на съответни длъжностни лица. Няма как същите тези кантори да осигуряват за себе си пълноводен поток от дела, ако те работят в условията на свободна конкуренция. Няма как претенциите на такива кантори да бъдат удовлетворявани с по-високи по размер обезщетения и по доброволен, и по съдебен ред, без това да породи съмнение, че част от парите не остават в канторите.

Всички тези действия и последици не са от компетентността на застрахователите и не произтичат от законовата уредба на застрахователните правоотношения. Затова те не могат да бъдат решени с предложената законова промяна.

Особено неприемливо от предложеното изменение е, че то прехвърля последиците върху най-уязвимите и слаби участници в урежданите отношения – тези, които вече са пострадали заради настъпило застрахователно събитие, а именно техните права и интереси следва да получават в най-голяма степен законова закрила. Вместо да им бъде заплатено дължимото обезщетението, ще следва увредените правоимащи лица да се задоволят с трохи, сравнено с вече установени нива и получени от други лица обезщетения.

3. От изложеното, което далеч не изчерпва всички относими доводи, следва, че назрялата необходимост от законова промяна на материята, свързана с обезщетенията на пострадали и увредени, изисква задълбочено и в друг мащаб разрешение, а не предложеното повърхностно и едностранчиво.

Необходима е комплексна оценка на правата и интересите на всички участници в застрахователния процес и решение, което почива на анализ и оценка на паричните потоци, които ги отразяват.

Необходимо е да се отчете обстоятелството, че застрахователни правоотношения възникват и във връзка с други застрахователни рискове, както и това, че предложената промяна, освен, че постига очевидна несправедливост при сравняване на обезщетенията, не допринася с нищо за решаване на конфликтите в тази сфера и още един път онагледява необходимостта от цялостен обективен и компетентен поглед.

Следва да е безусловно ясно, че разрешението не може да се търси вън от общите принципи на правото и общата уредба на гражданската отговорност, която следва да е еднаква във всичките ѝ проявления и спрямо всички субекти. Не бива с нечисти помисли да се пипа Законът за задълженията и договорите, който като почти единствен оцелял във времето, е доказал своята мъдрост и юридическа издържаност, от които само трябва да се черпи.

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВИСШИЯ  
АДВОКАТСКИ СЪВЕТ:**

**РАЛИЦА НЕГЕНЦОВА**